

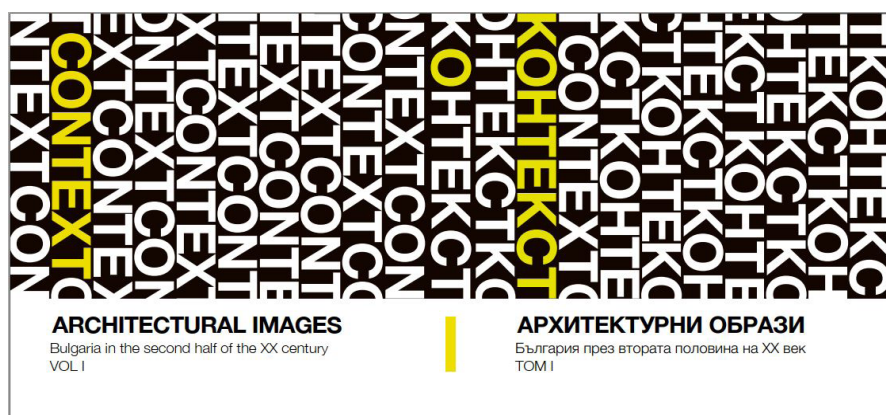
<https://doi.org/10.53656/his2023-4-7-new>

Reviews and Annotations
Рецензии и анотации

НОВО, ЦЕННО ИЗДАНИЕ ЗА АРХИТЕКТУРНИЯ МОДЕРНИЗЪМ: БЪЛГАРИЯ, ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XX ВЕК

Доц. д.н. Саша Лозанова

Институт за изследване на изкуствата – БАН

Научното издание „Архитектурни образи. България, втората половина на XX век“ – обект на рецензията, предизвиква несъмнен интерес с оригиналността на замисъла и реализацията си. Посветено е на архитектурния модернизъм в България през втората половина на миналия век. Авторите са екип от седем архитекти, познаващи отвътре комплексната му проблематика – благодарение и на практическата си дейност, и на изследователския си опит.

В друг случай книгата лесно би могла да се получи или във вид на еkleктичен сбор от отделни описания, мнения и оценки на архитектурното наследство от периода, или като механична подборка на студии и статии. Тя обаче се възприема като единно цяло: съдържание и изказ – стил. Същевременно там, където предметът на изследване е един и същ, подходът е индивидуален, доколкото осветява различни аспекти на една богата, комплексна проблематика.

Обединяващо начало се оказва пиететът на изследователския екип към модернизма в избраното време и място, както и към негови значими български автори. Приносите им се открояват в своеобразния исторически архив, следващ основното изложение: множество систематизирани данни за отделни сгради, региони, периоди, авторски екипи. Това придава нужната документална, фактологически обоснована и достоверна аргументация на проучването.

Въпреки че анализираният в книгата материал не покрива болшинството представителни архитектурни обекти в страната, той дава относително цялостна и обективна картина на обектите. Примерите, равномерно разпределени върху географската карта, са разположени в София, Русе, Кюстендил и др., както и в подробно анализираните Черноморско крайбрежие, Враца, Пловдив и Велико Търново. В този смисъл архитектурната извадка е типична и за епохата, и за Балканския регион. Причините са комплексни – сходна география, климат, културен контекст, както и следване на общовалидни архитектурни образци, използване на местни материали, конструкции, технологии и др.

Целта на авторския колектив е да отдадат заслуженото за дейността и приноса на няколко поколения български проектанți: архитекти, инженери и партниращите им творци в областта на декоративните изкуства. (Става дума за създателите на присъстващите в редица сгради художествени елементи, изпълнени в камък, стъкло, керамика, мозайка и пр.). Затова в отделните текстове фокусът пада върху здания и архитектурни комплекси, които благодарение на своите материални и естетически характеристики са издържали проверката на времето. Изградени в рамките на периода 1944 – 1989 г., те и днес в голяма степен изпълняват функциите си на репери в пространствената среда. Нещо повече, подобни обекти и комплекси въздействат на съвременниците си, както и на следващите поколения, като примери за премислено, активно и отговорно отношение към обществените функции на архитектурата и стремей към пълноценно изявяване на нейните материални, обемно-пластични, пространствени и естетико-художествени качества.

Текстът в книгата (билингва) и придружаващият го богат илюстративен материал (снимки, планове, карти) представя и за чуждия читател достиженията на българския архитектурен модернизъм. Явно е, че те не отстъпват като качество на познатите европейски обекти, създавани синхронно във времето.

Ще очертая съвсем кратко само някои линии, разгръщани от авторите в отделните текстове.

– Изявяване на богатството от архитектурни образци с разнообразни типологии, функции, облик и роля в градската среда.

– Разкриване взаимодействието на архитектурата с различните природни дадености в застъпените в текста градове и региони.

– Разгръщане анализа на екстериора (вкл. връзка с пространството и обкръжаващата среда) и интериора (с материали, конструкции и образно въздействие).

– Проследяване на връзката с националните строителни традиции.

Всичко това очертава представата за местното, локалното, регионалното в исторически план, самобитно интерпретирано от поколения съвременни български автори. Тази линия се обогатява и от честите исторически екскурси. Тя откроява приемствеността в новата и най-новата българска архитектурна мисъл и практика, стартирала след Освобождението, действаща до днес.

В допълнение, изданието „Архитектурни образи. България, втората половина на XX век“ се възприема и като своеобразна кратка енциклопедия на концепциите в следвоенния български модернизъм. В общоевропейски контекст, това направление е основна доминанта на времето. Но регионалната му специфика е динамична и у нас е дело на няколко поколения автори, творчески прилагачи и развиващи основните му принципи.

Книгата служи и за каталог с портрети на едни от най-изявените архитекти от втората половина на XX век, и за разгърната историческа линия, свързана с етапите в развитието на архитектурата в България и по-далеч.

Заслуга на авторския и редакторския екип на това комплексно изследване са отличното полиграфско изпълнение и цялостното естетическо въздействие.

Поради широтата и богатството на проблематиката книгата отговаря на интересите на различни читателски аудитории. От една страна, това са първо пряко ангажираните със строителството, архитектурата и изкуството. И от друга – изкушени читатели (извън професионалните общности), интересувачи се от тяхната история, теория и практика. Чрез показаното в колективната монография ясно се осъзнава колко тежки във времето, продължителни, сложни и отговорни са трудът и хармоничното взаимодействие на усилията на всички принадлежащи към първата група.

За българите е характерно самоподценяването на творческите ни постижения в редица области. Това се отнася и за архитектурата на следвоенния български модернизъм, която е съществена част от общото ни историческо развитие. Считаю, че нихилизмът по отношение на опазването на националното наследство следва да се преодолява. Дано подобни мащабни, сериозни издания да бият камбаната за нуждата от цивилизовано отношение и прилагане на цялостни, адекватни мерки за съхраняване на оцелелите ценни обекти.

ЛИТЕРАТУРА

ДАВЧЕВА, М.; ТАШЕВА, С.; ПАНДЖАРОВА, В.; КИРОВА-ДЕЛЧЕВА, Р.; СТОЯНОВА, И.; ГЕОРГИЕВА, П.; ТОЛЕВА, Н., 2022. *АРХИТЕКТУРНИ ОБРАЗИ. България през втората половина на XX век*. Т. 1/Контекст. София: Миодизайн.

REFERENCES

DAVCHEVA, M.; TASHEVA, C.; PANDZHAROVA, B.; KIPOVA-DELCHEVA, P.; STOYANOVA, I.; GEORGIEVA, P.; TOLEVA, N., 2022. *ARCHITECTURAL IMAGES. Bulgaria in the Second Half of the 20th Century*. Vol.1/ Context. Sofia: Miodesign.

A NEW, VALUABLE BOOK ON ARCHITECTURAL MODERNISM: BULGARIA IN THE SECOND HALF OF THE 20th CENTURY

✉ **Assoc. Prof. Sasha Lozanova, DSc.**

Institute of Art Studies
Bulgaria Academy of Sciences
E-mail: sashel@abv.bg